

สภาพการณ์การสื่อสารเพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้าง
ความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการธนาคารปูม้า
ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
A CASE STUDY OF COMMUNICATION SITUATION TO DEFINE THE ROAD MAP
FOR RESTORATION, CONSERVATION, AND ENHANCING FOOD STABILITY
AND SUSTAINABILITY IN BLUE SWIMMING CRAB SUSTAINABILITY PROJECT
IN KUNG KRABAEEN BAY ROYAL DEVELOPMENT STUDY CENTER

สุทธินันท์ โสทวิถึ

SUTTINUN SOTWITEE

ภารดี พึ่งสำราญ

PARADEE PHUNGSUMLARN

รัชนีชีวาต์ ตันติกุลวรา

RAAJSHIVAR TANTIKULVARA

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

RAMBHAI BARNI RAJABHAT UNIVERSITY

จันทบุรี

CHANTHABURI

NAKHON RATCHASIMA

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสื่อสาร ปัญหาอุปสรรค และความต้องการทางการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการวิเคราะห์จากเอกสาร ลงพื้นที่ สัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม และจัดเวทีระดมความคิดเห็นกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ คณะทำงานภาครัฐโครงการธนาคารปูม้า กลุ่มชาวประมงพื้นบ้าน สมาชิกแกนนำเครือข่าย พบว่า การสื่อสารโครงการธนาคารปูม้าได้มีภาครัฐเป็นผู้ส่งสารหลักซึ่งนำข้อมูลข่าวสารที่แสดงถึงวิธีหรือ มาตรการการอนุรักษ์ ฟื้นฟู เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนที่เกิดจากผลของโครงการธนาคารปูม้าเผยแพร่ต่อชุมชน ผ่านแกนนำสมาชิกจนเกิดเป็นเครือข่ายความสำเร็จร่วมกัน ใช้การเจรจาพูดคุย สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างสมาชิกเครือข่าย โดยพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการสื่อสารประกอบด้วย 2 ประการ คือ การขาดงบประมาณสนับสนุนในการผลิตสื่อเฉพาะกิจและมาตรการทางกฎหมาย สภาพการณ์ การสื่อสารเป็นลักษณะการสื่อสารเพื่อการพัฒนาตามขั้นตอนการสื่อสารในการพัฒนาระบบการจัดการประมง ทั้ง 10 ขั้นตอน ด้านความต้องการทางการสื่อสาร พบว่า ต้องการให้มาตรการต่าง ๆ มีการสื่อสารที่ชัดเจน

และเข้าใจตรงกันมากขึ้น การปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกได้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : สภาพการณ์การสื่อสาร, การฟื้นฟู อนุรักษ์, ความมั่นคงด้านอาหาร, โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ABSTRACT

The research aims to study communication, problems, obstacles, and needs in communication to define the road map for restoration, conservation, and enhancing food stability and sustainability in Blue Swimming Crab Sustainability Project in Kung Krabaen Bay Royal Development Study Center. The researcher collected data by analyzing documents, surveying at the sites, in-depth Interviewing, arranging group discussion, and brainstorming forum with key informants for instance the working group fisher folk, and leader-members of Blue Swimming Crab Sustainability Project in Kung Krabaen Bay Royal Development Study Center. The research found that the had conducted the communication this government who passed on the steps and implementation of conservation and sustainability of food stability resulted from the Blue Swimming Crab Sustainability Project to community by network leaders which returned success. The information had been conducted mainly by conversation to create mutual agreement between network members. There were 2 problems of communication found which were lacking of budget to support specific media making and lacking of legal measures. Communication situation are communications in aspect of development in accordance with communication process to development of fisheries management system in 10 steps. For demanding in communication, it was found requirement on assurance of more clarity and mutual understanding in communication on legal measures. The result of communication of raising awareness and responsibility has effect on sustainability of food stability.

Keywords : Communication situation, Restoration conservation, Food stability, Blue swimming crab sustainability project in Kung Krabaen Bay Royal development study center

บทนำ

นับแต่ต้นทศวรรษที่ 1980 เกือบทุกประเทศในโลกต่างตระหนักถึงปัญหาการจัดการทรัพยากรประมง (อุธร ฤทธิสีก, 2556, น. 135-137) การเพิ่มขึ้นของประชากรที่มีความต้องการอาหารในระยะ 50 ปีข้างหน้า ส่งผลต่อตัวเลขการส่งออกวัตถุดิบของอุตสาหกรรมอาหารไทย แต่สภาพการณ์เช่นนี้อาจเป็นเพียงประโยชน์ชั่วคราว เมื่อพบว่าทรัพยากรในท้องทะเลอย่างปูม้า (Blue swimming crab) สัตว์น้ำเศรษฐกิจของอ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่ใกล้เคียงของจังหวัดจันทบุรี กำลังเริ่มเข้าสู่สภาวะการขาดแคลน เสื่อมโทรม เพราะขาดแนวทางอนุรักษ์ ฟื้นฟูอย่างยั่งยืน ประกอบกับกฎหมาย กฎระเบียบ ระบบบริหารจัดการที่ซับซ้อน

ขาดการบูรณาการให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ทรัพยากร ปูม้า *Portunus pelagicus* เป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่สำคัญของอ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่ใกล้เคียงของจังหวัดจันทบุรี ซึ่งปัจจุบันกำลังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอย่างสูง ทำให้มีปริมาณของปูม้าที่ถูกจับมาใช้ประโยชน์สูงเพิ่มขึ้นทุกปี เนื่องจากราคาของปูม้ามีแนวโน้มสูงขึ้นตลอด ทำให้ปูม้าที่มีไข่นอกกระดองถูกนำขึ้นมาใช้มากขึ้นตามลำดับ ส่งผลให้ปริมาณปูม้ารุ่นใหม่มีปริมาณลดลง ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จึงจัดทำโครงการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปูม้าในอ่าวคุ้งกระเบนและพื้นที่ใกล้เคียง ภายใต้ชื่อโครงการธนาคารปูม้า โดยทำการรวบรวมและนำแม่ปูม้าไข่นอกกระดองที่ยังมีชีวิต นำมาปิดไข่ออกจากแม่ปูม้าแล้วนำไปเพาะฟักในถัง และปล่อยลงแหล่งน้ำธรรมชาติ เพื่อเพิ่มจำนวนลูกปูม้าให้กับอ่าวคุ้งกระเบน ตามแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ และเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร ที่ว่าด้วยการเพิ่มฐานทรัพยากรวัตถุดิบให้เกิดความยั่งยืนตามบริบทของชุมชน ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นแกนกลางสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จ หากแต่สภาพการณ์การสื่อสารโครงการดังกล่าวยังพบปัญหา อุปสรรค ที่ก่อให้เกิดความต้องการอันเกิดขึ้นจากการสื่อสารที่ไม่เอื้ออำนวยต่อแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ และเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารของทรัพยากรปูม้าภายในชุมชน (อุธร ฤทธิสิทธิ์, 2556, น. 135-137)

ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาด้านการสื่อสารตามสภาพการณ์การสื่อสารที่พบปัญหา อุปสรรค ความต้องการที่อาจเกิดขึ้นจากการสื่อสาร ซึ่งผลการศึกษาวิจัยดังกล่าว จะส่งผลต่อการวางแผนในการกำหนดแนวทางการสื่อสารเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน ของชาวประมงพื้นบ้านภายในอ่าวคุ้งกระเบนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การสื่อสาร ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. เพื่อศึกษาความต้องการทางการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สภาพการณ์การสื่อสาร หมายถึง ปัญหา อุปสรรคและความต้องการที่เกิดขึ้นจากกระบวนการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การฟื้นฟู อนุรักษ์ หมายถึง การเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรปูม้า ภายในอ่าวคุ้งกระเบน ซึ่งประกอบด้วยวิธีการอันหลากหลาย ตามระบบโครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ

ความมั่นคงด้านอาหาร หมายถึง ผลของการสื่อสารที่สะท้อนถึงความพอเพียง การเข้าถึง การใช้ประโยชน์ และเสถียรภาพของทรัพยากรปูม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบน

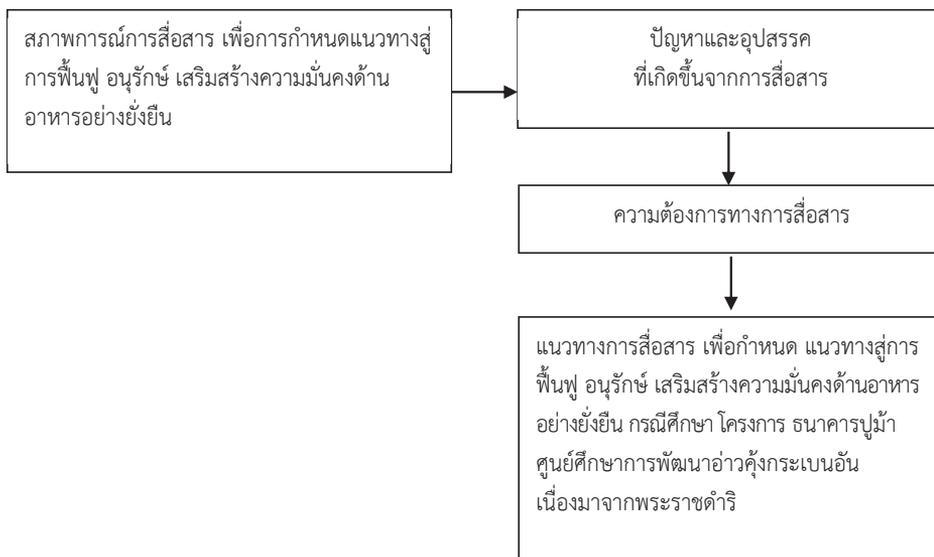
ชาวประมงพื้นบ้าน หมายถึง แกนนำ สมาชิก เครือข่ายโครงการธนาคารปูม้า ภายในอ่าวคุ้งกระเบน อันประกอบด้วย กลุ่มประมงชายฝั่งท่าแฉลบ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี กลุ่มประมงชายฝั่ง

บ้านปากตะโปน-บ้านท่าแฉลง อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี ประมงชายฝั่งคังกระเบน อำเภอกำแพง
จังหวัดจันทบุรี กลุ่มประมงชายฝั่งเจ้าหลาว อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี และกลุ่มเครื่องมือประมง
บ้านคังกระเบน (ปูม้า) อำเภอกำแพง จังหวัดจันทบุรี

ประโยชน์ของการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ มิติด้านการสื่อสารชุมชนที่วัดด้วยรูปแบบ/แนวทางการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทาง
สู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า
ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

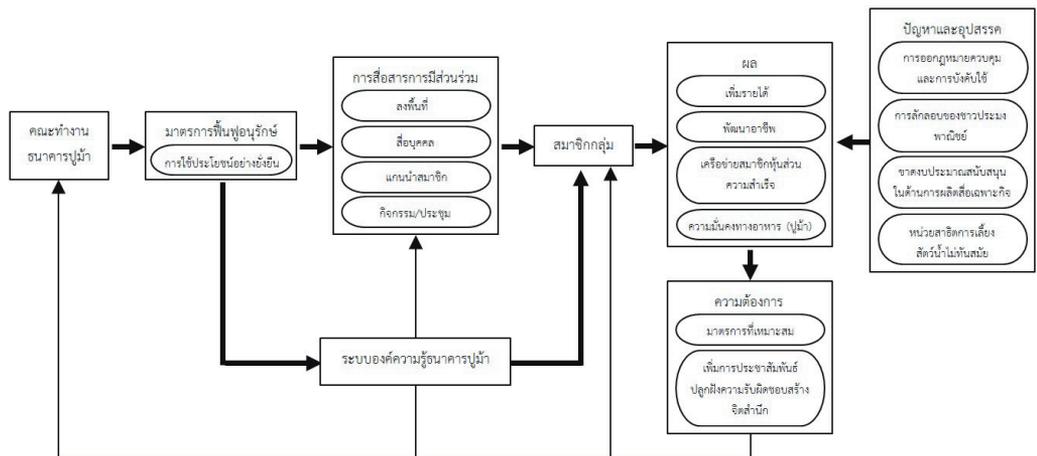
วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้เครื่องมือในการ เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary research) ของ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา อ่าวคุ้งกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555, น. 30-31) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus group) การจัดเวทีระดมความคิดเห็น และการลงพื้นที่ สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Observation participation) ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) คณะทำงานภาครัฐ (ผู้ส่งสาร) ในโครงการธนาคารปูม้า จำนวน 3 คน และกำหนด โควต้า (Quota sampling) กลุ่มละ 3 คน จากทั้งหมด 5 กลุ่มสมาชิกเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้าน (ผู้รับสาร) รวม 15 คน ภายในพื้นที่ทะเลของอ่าวคุ้งกระเบนที่พิจารณาเห็นได้จากเครื่องมือการทำประมง ประกอบด้วย 1) กลุ่มประมงชายฝั่งท่าแฉลง อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี 2) กลุ่มประมงชายฝั่งบ้านปากตะโปน-

บ้านท่าแฉลบ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี 3) กลุ่มประมงชายฝั่งคู้งกระเบน อำเภท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี 4) กลุ่มประมงชายฝั่งเจ้าหลาว อำเภท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และ 5) กลุ่มประมงบ้านคู้งกระเบน (ปูม้า) อำเภท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี และเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะทำงานภาครัฐโครงการธนาคารปูม้า (ผู้ส่งสาร) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์และระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วม ทำให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมประเด็น เนื้อหาการศึกษาตามวัตถุประสงค์คือ สภาพการณ์การสื่อสาร ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจน ความต้องการทางการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้าง ความมั่นคงด้านอาหาร อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

จากการศึกษา สภาพการณ์การสื่อสารเพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟูอนุรักษ์เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาโครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคู้งกระเบนฯ ได้ผลการวิจัยตามแผนภาพที่ 2 และสามารถอธิบายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ภาพที่ 2 กรอบผลการศึกษาสภาพการณ์การสื่อสารโครงการธนาคารปูม้า

1. สภาพการณ์การสื่อสาร ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการสื่อสาร สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ผู้ส่งสาร : จากการสัมภาษณ์ พบว่า โครงการธนาคารปูม้า มีศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคู้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นผู้ส่งสาร โดยเป็นคณะทำงานจากภาครัฐ ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากนักวิชาการประมงชำนาญการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคู้งกระเบนฯ ธนาคารปูม้าได้เริ่มต้นดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ต่อมาได้มีบริษัทเอกชน คือ บริษัท แพ็คฟู้ด จำกัด (มหาชน) ซึ่งเป็นบริษัทผู้ผลิตและส่งออกอาหารทะเลมาร่วมดำเนินการเพราะตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อปริมาณทรัพยากรปูม้า ที่กำลังลดลงในอนาคตโดยมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินการของโครงการธนาคารปูม้ามาจนถึงปัจจุบัน โดยบริษัทจะเป็นผู้รับผิดชอบจัดหาแม่พันธุ์ปูม้าที่มีไข่นอกกระดองนำมาให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคู้งกระเบนฯ เป็นผู้ทำการเพาะฟักลูกปูบนหน่วยพื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคู้งกระเบนแล้วปล่อยลงสู่ทะเลภาคชุมชน/ประชาชนนั้น เกิดขึ้นจากผู้ส่งสารนักวิชาการประมงชำนาญการ ผู้ส่งสารได้ปฏิบัติการลงพื้นที่เข้าพูดคุยให้ความรู้และสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิกภายในชุมชน จนเกิดขึ้นตอนการจัดการประมงโครงการ

ธนาคารปุม้าเป็นลักษณะเครือข่าย ที่ไม่ได้มีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการแบบเต็มรูปแบบ เป็นลักษณะสมัครใจ และมีจิตสำนึกร่วมกันของชาวประมงพื้นบ้านรอบอ่าวคุ้งกระเบน โดยมีหน่วยงานสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ เป็นผู้ดูแลทำหน้าที่ในฐานะพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา ปัจจุบันเครือข่ายแกนนำสมาชิกโครงการธนาคารปุม้าเป็นรูปแบบของเครือข่ายที่ค่อนข้างเข้มแข็ง ทั้งนี้ ผู้ส่งสารแกนนำสมาชิกโครงการธนาคารปุม้าบางท่าน สามารถเป็นวิทยากรการอบรมตามแนวทางอนุรักษ์ พื้นฟูให้แก่ผู้ที่สนใจได้ และเป็นตัวแทนของสมาชิกประมงพื้นบ้านภายในอ่าวคุ้งกระเบน ในการเข้าหารือกับหน่วยงานภาครัฐประมงจังหวัดจันทบุรีในเรื่องมาตรการทางการทำประมง เครือข่ายดังกล่าวได้มีการตั้งคณะกรรมการที่สามารถตรวจสอบได้เป็นลักษณะหุ้นส่วนความสำเร็จร่วมกัน เช่น ร่วมเฝ้าระวังการกระทำผิดกฎหมาย การลักลอบทำประมงปุม้า การทำประมงนอกอาณาเขต การใช้เรือพาณิชย์ขนาดใหญ่ในการทำประมง ในส่วนของงบประมาณการดำเนินงานของโครงการธนาคารปุม้า จะได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และกรมประมงภายใต้การบริหารจัดการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ นอกจากนี้ ทางโครงการยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกซึ่งเป็นภาคธุรกิจเอกชนที่ได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรทางทะเลแสดงความรับผิดชอบสู่สังคม

ข้อมูลข่าวสาร : จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวแทนสมาชิกเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านทั้ง 5 กลุ่มภายในอ่าวคุ้งกระเบน พบว่า เนื้อหาสาระที่ส่งไปถึงผู้รับสารเป็นลักษณะการอธิบายถึง มาตรการการฟื้นฟูอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์เป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนเห็นภาพการสาธิต การคงอยู่ของจำนวนปริมาณปุม้าในท้องทะเลตามลักษณะการอนุบาล อนุรักษ์ พื้นฟูเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนของแม่ปูไข่นอกกระดอง ตลอดจนพยายามเสริมสร้างความสำเร็จในลักษณะเครือข่ายที่แพร่กระจายไปในวงกว้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งเนื้อหาสาระที่กระจายแพร่ออกไปมุ่งเน้นในมาตรการการอนุรักษ์ พื้นฟูเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของปุม้าได้รับความร่วมมือจากประมงพื้นบ้านสมาชิกแกนนำเครือข่ายโครงการธนาคารปุม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบนเป็นอย่างดี อาทิ ร่วมกันพัฒนารูปแบบการเพาะเลี้ยงปุม้าด้วยการติดตั้งระบบถังพักไข่ปูด้วยถังพลาสติกจำนวน 7 ใบ การใช้มาตรการปิดอ่าวประกาศข้อห้ามทางการประมงในบางพื้นที่ การลดจำนวนเครื่องมือประมงทำลายล้างลงในบางเขต

ช่องทางการสื่อสาร : จากการสัมภาษณ์คณะทำงานภาครัฐในโครงการธนาคารปุม้า พบว่า ผู้ส่งสารจากภาครัฐจะใช้การลงพื้นที่การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นหลัก กระทำการเช่นนี้ทั้งกับภาคเอกชนและภาคประชาชน/ชุมชน ใช้การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันในระดับจิตใจที่มั่นคงเปิดตัวเข้าทำงานอย่างจริงจังในการอนุรักษ์ พื้นฟู เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของปุม้าอย่างยั่งยืนภายในพื้นที่ จนเกิดเป็นภาพของนักพัฒนาที่มีต่อชุมชน จึงสรุปได้ว่า สื่อบุคคลของโครงการธนาคารปุม้า คือ นักวิชาการประมงชำนาญการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ใช้การพูดคุย ข้อความ ความรู้ การสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ในด้านการอนุรักษ์ พื้นฟู เสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของปุม้าอย่างยั่งยืนภายในพื้นที่เป็นหลัก มีการใช้วิทยุสื่อสารเป็นสื่อกลางในการติดต่อข่าวสารระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับภาครัฐ อาจมีการเชิญมาประชุมชี้แจงถึงแนวทางมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารปุม้า และพบว่าที่ผ่านมาโครงการธนาคารปุม้าไม่ได้มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ผลิตขึ้นเอง ผู้ส่งสารจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการส่งข่าวสาร ภาพประกอบในการส่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการเข้าร่วมโครงการธนาคารปุม้า จากสื่อมวลชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ประกอบกับผู้ที่มาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการโพสต์ลงเพจหรือเว็บไซต์ Facebook โฆษณามีเดียต่าง ๆ ทำให้บุคคลทั่วไปได้ทราบถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้น ดังนั้นช่องทางการสื่อสารของโครงการธนาคารปุม้ามีวิทยุสื่อสารเป็นสื่อกลางในการติดต่อข่าวสารระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับภาครัฐ

นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์ของสมาชิกเครือข่ายชาวประมงพื้นบ้านทั้ง 5 กลุ่ม ยังพบว่า ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อที่ใช้พูดคุยระหว่างแกนนำสมาชิกภายในกลุ่มธนาคารปูม้า ทางสมาชิกจะเน้นในเรื่องการประชุมกลุ่มพบปะพูดคุย บางครั้งใช้โทรศัพท์ โลก ในการติดต่อพูดคุย และใช้ Facebook บ้างเป็นเฉพาะ บางท่านเท่านั้น และพบว่าเครือข่ายโครงการธนาคารปูม้ามีการจัดกิจกรรมพาไปศึกษาดูงานของพื้นที่อื่น ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความสัมพันธ์ และรักษาสัตว์พันธุ์สัตว์น้ำให้คงอยู่ รักษาปริมาณสัตว์น้ำไว้ให้กับท้องทะเล สื่อสารผ่านกิจกรรมการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจระหว่างภาครัฐและประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งภายในศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ และภายนอกศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ สำหรับในด้านการผลิตสื่อของโครงการธนาคารปูม้า พบว่า โครงการธนาคารปูม้าของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ไม่ได้มีงบประมาณเพียงพอในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์โครงการ ส่วนใหญ่สื่อที่เห็นมาจากหน่วยงานภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน และผู้ส่งสารภาครัฐจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการให้ข่าวสารส่งภาพประกอบ เพื่อให้เป็นข้อมูลในการมาทำข่าว ทำกิจกรรมโครงการธนาคาร ปูม้าจากสื่อมวลชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับผู้ที่มาทำกิจกรรมต่าง ๆ ก็จะมีการโพสต์ลงสื่อออนไลน์ และบนหน่วยพื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคุ้งกระเบนเอง ก็ได้ทำหน้าที่เป็นสื่อ/สร้างช่องทางการสื่อสารแบบพหุอิทธิพลที่มีชีวิตไปในตัวตามคุณลักษณะเสริมไปอีกทาง

ผู้รับสาร : และจากการลงพื้นที่ พบว่า บุคลากรของหน่วยสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคุ้งกระเบนจะทำหน้าที่ส่งสารไปยังผู้รับสารหลัก ได้แก่ สมาชิกกลุ่ม แกนนำสมาชิกของโครงการธนาคารปูม้า ทั้งนี้จะมีนักวิชาการประมงชำนาญการของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน เป็นผู้ส่งสารหลักที่จะนำทีมงานของหน่วยงานนี้เข้าไปสื่อสารกับสมาชิกกลุ่ม แกนนำสมาชิก การสื่อสารส่วนใหญ่จะไหลผ่านแกนนำสมาชิกในฐานะผู้รับสารช่วงที่ 1 แล้วแกนนำสมาชิกนำไปเผยแพร่กับสมาชิกท่านอื่น ๆ เป็นผู้รับสารช่วงที่ 2 อีกครั้งในรูปแบบเครือข่าย ส่วนสมาชิกท่านท่านอื่น ๆ จะนำไปเผยแพร่ต่อขึ้นแล้วแต่เห็นสมควรด้วยความสมัครใจเป็นลักษณะการเจรจาพูดคุย สาธิตให้เห็นภาพ ซึ่งเป็นลักษณะการไหลของข่าวสารภายในสมาชิกกลุ่มชุมชนของอ่าวคุ้งกระเบนฯ เพราะทุกคนเป็นหุ้นส่วนความสำเร็จร่วมกัน คือ การได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน บนฐานทรัพยากรปูม้าในท้องถิ่น เพื่อการทำมาหาเลี้ยงชีพบนแนวทางการอนุรักษ์ พันธุ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนภายในอ่าวคุ้งกระเบน

จากการลงพื้นที่ พบว่า มิติด้านการสื่อสารทั้งหมดเป็นลักษณะการสื่อสารตามขั้นตอนในการพัฒนาระบบการจัดการประมง ที่ทำโดยรัฐไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชนของโครงการธนาคารปูม้า ประกอบด้วย 10 ขั้นตอน คือ 1) เป็นลักษณะการแจ้งข่าวสาร เผยแพร่แนวคิด ความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการจัดการประมงของเจ้าหน้าที่หน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำไปยังเครือข่ายโครงการธนาคารปูม้า ใช้การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยการบอกต่อ การแจ้งข่าวสารในรูปแบบของจดหมายเป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้น 2) ในลักษณะปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่หน่วยสาธิตการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำกับชาวประมงเครือข่ายธนาคารปูม้า รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ถึงความต้องการที่จะสะท้อนบทบาทในการจัดการประมงของเครือข่ายสมาชิกตามแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ทรัพยากรปูม้า เพื่อส่งเสริมต่อการพัฒนาอาชีพประมง 3) เน้นการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นระหว่างเครือข่ายธนาคารปูม้า เจ้าหน้าที่หน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยกัน รวมถึงความร่วมมือระหว่างชาวประมงด้วยกันระหว่างชุมชนประมงที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง 4) เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องระหว่างกัน 5) เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน โดยจะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับ

นโยบาย แผนการดำเนินงาน และงบประมาณที่ภาครัฐจะจัดสรรให้กับโครงการธนาคารปูม้า รวมถึงข้อมูลทางวิชาการด้านต่าง ๆ 6) บทบาทของเจ้าหน้าที่ที่จะให้คำปรึกษาด้านวิชาการและประสานงาน มาตรการจัดการประมงให้แก่สมาชิกเครือข่ายและชุมชนภายในอ่าวคังกระเบน แต่ในทางกลับกันเครือข่ายสมาชิกก็ต้องให้ข้อมูลกับเจ้าหน้าที่หน่วยสาธิตเพาะพันธุ์สัตว์น้ำด้วยเช่นกัน ในฐานะนักวิชาชีพประมงที่เชี่ยวชาญกว่า ทั้งนี้ 7) จะเกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานประมงร่วมกัน ก่อให้เกิดการปฏิบัติงานตามภารกิจต่าง ๆ ตามขั้นตอนการพัฒนากระบวนการจัดการประมงโดยชุมชนของโครงการธนาคารปูม้า 8) ซึ่งผลสำเร็จที่เกิดขึ้นเป็นลักษณะการสร้างระบบหุ้นส่วนร่วมกัน และ (9) เครือข่ายดังกล่าว จะมีระบบการควบคุมโดยชุมชนเป็นการทำประมงควบคู่กับการฟื้นฟูและอนุรักษ์ เครือข่าย จะช่วยกันเฝ้าระวังและแจ้งบอกต่อผู้ส่งสารอย่างหน่วยงานสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำเพื่อดำเนินการตามกฎหมายต่อไป และ 10) เกิดการประสานงานระหว่างชุมชนใกล้เคียงเป็นการสื่อสารเพื่อจัดการประมงในภาพรวมหรือในระดับกว้างหรือที่เรียกว่าเป็นการสร้างเครือข่ายความร่วมมือนั่นเอง

ปัญหาและอุปสรรคการสื่อสาร : จากการสัมภาษณ์คณะทำงานโครงการธนาคารปูม้า พบว่าในพื้นที่ของหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคังกระเบนฯ มีความจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานมีความพร้อมมากยิ่งขึ้นในแง่การสื่อสารที่ครบวงจร โดยจุดเด่นของหน่วยงานสาธิตแห่งนี้มีความพร้อมประจุกห้องเรียนธรรมชาติที่มีชีวิต ซึ่งเป็นการเผยแพร่ชื่อเสียงโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ปัจจุบันหน่วยสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำภายในอ่าวคังกระเบนฯ ได้ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสาร และช่องทางการสื่อสารรองรับนักท่องเที่ยวและผู้เข้าศึกษางานดูงานอย่างต่อเนื่อง และมีอัตราจำนวนผู้เข้าชมสูงตลอดทั้งปี หากปรับปรุงพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตส่วนนี้ ให้มีความพร้อมด้านอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยว และผู้ศึกษางานเพิ่มขึ้น ก็จะส่งผลดีต่อทางด้านเศรษฐกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี แต่หน่วยงานสาธิตยังขาดงบประมาณสนับสนุนในด้านการผลิตสื่อเฉพาะกิจที่เกี่ยวข้องกับโครงการธนาคารปูม้า ผู้ส่งสารจะใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ในการส่งข่าวสาร ภาพประกอบในการทำกิจกรรมให้สื่อมวลชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก ประกอบกับผู้ที่มาทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มีการโพสต์เรื่องราวผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ทำให้บุคคลทั่วไปได้ทราบถึงกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ไปอีกทาง สำหรับปัญหาและอุปสรรคของการฟื้นฟู อนุรักษ์ โครงการธนาคารปูม้าในด้านการเกี่ยวข้องกับชาวประมงพื้นบ้าน เครือข่ายแกนนำสมาชิกโครงการธนาคารปูม้า จากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่า มีชาวประมงพาณิชย์ต่างถิ่น ได้เข้ามาลักลอบจับปูม้า โดยการใช้อวนขนาดใหญ่ เครื่องมือประมงลากคู่ ทำให้ลูกปูม้าที่มีขนาดเล็ก หนุ่ยทะเล และสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่อยู่ในระบบนิเวศน์ธรรมชาติ รวมถึงลอบที่ใช้จับปูม้าของชาวประมงพื้นบ้านในท้องทะเลติดไปกับลากขนาดใหญ่ด้วย และปัญหาและอุปสรรคในประเด็นการออกกฎหมายควบคุมและมีผลบังคับใช้ สภาวะการณ์ขณะนี้การสื่อสารอยู่ระหว่างขั้นตอนของการดำเนินการสื่อสารกับชาวประมงพื้นบ้านเพื่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจที่ตรงกัน ซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมประมงและศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคังกระเบนฯ ที่ต้องเร่งทำความเข้าใจถึงมาตรการต่าง ๆ ที่ออกมาเพื่อให้ชาวประมงพึงปฏิบัติตามกฎหมายและเพื่อประโยชน์ของชาวประมงพื้นบ้านในพื้นที่อ่าวคังกระเบนในที่สุด

2. ความต้องการทางการสื่อสาร เพื่อกำหนดแนวทางสู่การฟื้นฟู อนุรักษ์ เสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ความต้องการการสื่อสาร : การสะท้อนข้อมูลจากการจัดเวที พบว่า โครงการธนาคารปูม้ามีความต้องการการสื่อสารในประเด็นการหามาตรการ และระบบจัดการประมงที่เหมาะสมเพื่อการฟื้นฟูอนุรักษ์ โครงการธนาคารปูม้านั้น จะเริ่มจากผู้ส่งสารหน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จะเป็นผู้ให้ข้อมูลต่าง ๆ ในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูพันธุ์ปูม้า ข้อมูลที่สื่อสารออกไปมีความชัดเจนไปในทิศทางเดียวกัน เป้าหมายเพื่อเพิ่มผลผลิตทรัพยากรปูม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบนและสร้างเครือข่ายโครงการธนาคารปูม้า ตลอดจนเผยแพร่ชื่อเสียงโครงการพระราชดำริ หน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯจะมีการปฏิบัติการลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ โดยเลือกกลุ่มเป้าหมายที่พิจารณาจากแนวเครื่องมือการทำประมงปูม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบน ซึ่งประกอบด้วย 5 พื้นที่คือ 1) กลุ่มประมงชายฝั่งท่าแฉลบ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี 2) กลุ่มประมงชายฝั่งบ้านปากตะโปน-บ้านท่าแฉลบ อำเภอนายายอาม จังหวัดจันทบุรี 3) กลุ่มประมงชายฝั่งคุ้งกระเบน อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี 4) กลุ่มประมงชายฝั่งเจ้าหลาว อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี และ 5) กลุ่มประมงบ้านคุ้งกระเบน (ปูม้า) อำเภอกาบัง จังหวัดจันทบุรี พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกกำหนดเป็นพื้นที่สำหรับปฏิบัติการด้านการสื่อสาร ที่เน้นการลงพื้นที่สร้างความคลุกคลี สร้างความไว้วางใจต่อชาวประมงพื้นบ้าน

โดยหวังผลการเปลี่ยนแปลงเพื่อสร้างเครือข่ายเป็นสำคัญ ระบบจัดการประมงของโครงการธนาคารปูม้ามามีลักษณะการร่วมกลุ่มเป็นหุ้นส่วนความสำเร็จ จัดตั้งเป็นเครือข่าย วัตถุประสงค์ก็เพื่อปรับเปลี่ยนเครื่องมือประมงไม่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำ ช่วยกันเฝ้าระวัง เพื่อก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์และความมั่นคงทางอาหารของทรัพยากรปูม้าที่พอเพียง เข้าถึง ใช้ประโยชน์อย่างมีเสถียรภาพ ทั้งนี้ จากการสะท้อนข้อมูลในการจัดเวที พบว่า เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จะเป็นผู้คอยช่วยเหลือปรึกษาดูแล ตลอดจนประสานงานกับประมงจังหวัด เมื่อเครือข่ายสมาชิกมีข้อกังขาบางประการ เช่น มาตรการทางกฎหมาย และจากการสัมภาษณ์กลุ่ม สมาชิกเครือข่ายมักเกิดความไม่เข้าใจในเรื่องของข้อมูลข่าวสารด้านมาตรการและระบบจัดการประมงที่เหมาะสมว่าได้ส่งต่อข่าวสารถึงผู้รับสารระดับใดบ้าง และมาตรการที่มีนั้นควรเกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจด้านการพัฒนาอาชีพประมงและสร้างรายได้ต่อตนเอง/ชุมชนอย่างยั่งยืน

สำหรับด้านคณะทำงานที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารของโครงการ จากการสัมภาษณ์ พบว่า หน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ได้เปิดเป็นพื้นที่จัดแสดงให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานประจูดังห้องเรียนธรรมชาติที่มีชีวิต ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจชุมชนด้านการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยข้อจำกัดของพื้นที่จึงส่งผลต่อความต้องการการสื่อสาร ที่มีความต้องการสื่อสารแบบครอบคลุมครบวงจรในหน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำของศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูโครงการธนาคารปูม้าให้มีความพร้อมและสร้างความประทับใจต่อผู้รับสาร (ผู้เข้าชม) ให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งสื่อที่ชาวประมงพื้นบ้านเครือข่ายประมงปูม้าต้องการ จากการสัมภาษณ์กลุ่ม พบว่า ต้องการสื่อเฉพาะกิจเพิ่มเติมเพื่อประชาสัมพันธ์เรื่องการทำปู อนุรักษ์พันธุ์ปูม้า โดยจัดทำเป็นแผ่นพับ ผลิตคลิปวิดีโอสั้น ๆ ประมาณ 2-3 นาที เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟู อนุรักษ์พันธุ์ปูม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบนฯ จัดทำคลิปวิดีโอที่มีภาพและ

เพลงประกอบ หรืออาจมีเว็บไซต์หรือโซเชียลมีเดียที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟู อนุรักษ์ปูม้า ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ของหน่วยสัตวการเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จะทำหน้าที่เป็นสายด่วน Call center รับเรื่องร้องเรียนจากการจับปูม้า นอกจากนี้จากการจัดเวที ยังพบว่า ปัจจุบันกิจกรรมการเลี้ยงปู นอกกระดองยังมีผู้ให้ความสนใจน้อย ดังนั้น ชาวประมงพื้นบ้านภายในอ่าวคุ้งกระเบนต้องช่วยกันประชาสัมพันธ์ร่วมปลูกฝังซึ่งการสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ธนาการปูม้าอย่างต่อเนื่อง

ในความต้องการด้านเนื้อหาข่าวสาร ยังคงอยู่ที่มาตรการทางกฎหมายในการทำประมงซึ่งเชื่อมโยงต่อข้อมูลการสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ ตลอดจนการนำข้อมูลต่าง ๆ ไปขยายผลกับพื้นที่ใกล้เคียง บางกลุ่มตัวแทนสมาชิกเครือข่ายธนาการปูม้า สามารถสร้างบทบาทการเป็นผู้นำเป็นวิทยากรบรรยายให้แก่หน่วยงานภายนอกได้ และชาวประมงพื้นบ้านมีความต้องการให้เจ้าหน้าที่เลือกใช้ช่องทางการสื่อสาร ในการลงพื้นที่หรือส่งวิทยากรลงพื้นที่มาให้คำแนะนำมากกว่าการเรียกมาประชุม

สำหรับแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์โครงการธนาการปูม้า จะรวมถึงการสื่อสารฟื้นฟู อนุรักษ์เรื่องการปลูกหญ้าทะเล แหล่งที่อยู่ของปูม้า อนึ่ง ผลของการสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ของโครงการธนาการปูม้า ได้ส่งผลต่อการเสริมสร้างความมั่นคงด้านอาหารอย่างยั่งยืนของทรัพยากรปูม้า ได้ส่งผลต่อเศรษฐกิจครัวเรือน การมีรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น สร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน ธนาการปูม้าทำให้มีพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ปูม้า ส่งผลให้มีความความยั่งยืนในอาชีพในการใช้ทรัพยากร เพราะเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ปูม้าในอ่าวคุ้งกระเบน มีจำนวนน้อยมากประชากรคนบริโภคก็น้อย แต่เมื่อประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นจึงส่งผลให้การเจริญเติบโตของสัตว์น้ำโตช้าลง เพราะคนบริโภคมีมากกว่าสัตว์น้ำ สัตว์น้ำโตไม่ทันต่อผู้บริโภค ถ้าหากไม่มีการขยายพันธุ์เพิ่ม ขาดการฟื้นฟูอนุรักษ์ สัตว์เศรษฐกิจอย่างปูม้าก็คงหมดไปสรุปได้ว่า การสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ของโครงการธนาการปูม้าทำให้ชาวประมงพื้นบ้านได้สร้างความเข้าใจในการเข้าร่วมโครงการธนาการปูม้าหรือการเลี้ยงปูสร้างเครือข่ายผลประโยชน์ร่วมกันภายในชุมชนอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

โครงการธนาการปูม้าเป็นโครงการที่มีกระบวนการสื่อสารตามโมเดลของกระบวนการสื่อสารที่เบอร์โกลได้นำเสนอไว้ อันประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข้อมูลข่าวสาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร มีเป้าประสงค์เพิ่มจำนวนปูม้าคืนสู่ธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุชาติ เอกโพธิ์ (2554) ธนาการปูของกลุ่มฟื้นฟูทรัพยากรปูม้า ชุมชนเกาะเตียบ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรปูให้เพิ่มขึ้น ซึ่งการสื่อสารของโครงการธนาการปูม้า เป็นลักษณะกำหนดกรอบและการวางแผนการสื่อสารการพัฒนาเป็นสำคัญ ที่ต้องการเพิ่มผลผลิตทรัพยากรปูม้าภายในอ่าวคุ้งกระเบน ซึ่งมีการทำงานในระดับต่าง ๆ ตามที่ กิติมา สุรสนธิ (2548, น. 330-335) ได้นำเสนอไว้โดยขั้นตอนในการพัฒนาระบบการจัดการประมง ของโครงการดังกล่าวนี้ ได้นำแนวทาง การฟื้นฟูอนุรักษ์ของทรัพยากรปูม้า มาบรรจุไว้ในพัฒนาระบบการจัดการประมงโดยรัฐ ไปสู่ระบบการจัดการประมงโดยชุมชน สอดคล้องตามที่ กังวาลย์ จันทรโชติ (2541, น. 21-25) ได้ศึกษาถึงการจัดการประมงประกอบด้วย 10 ขั้นตอน คือ โครงการธนาการปูม้าเป็นของรัฐ มีเจ้าหน้าที่หน่วยสัตวแพะพันธุ์สัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนา

อ่าวคังกระเบนฯ เป็นผู้ส่งสาร ทำการส่งสารโดยชี้แจง แจ้งข่าวสารเผยแพร่แนวคิดการฟื้นฟู อนุรักษ์ตาม โครงการธนาคารปูม้าให้แก่ฝ่ายชาวประมงพื้นบ้านภายในอ่าวคังกระเบน โดยทั้งสองฝ่ายจะร่วมปรึกษาหารือในประเด็นความสนใจและความต้องการในระบบการจัดการประมง ที่จะเกิดขึ้น กระบวนการดังกล่าว ก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและชาวประมงพื้นบ้านหรือฝ่ายชาวประมงด้วยกันเอง ซึ่งเป็นการติดต่อสื่อสารแบบสองทางที่สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ข้อมูลระหว่างกันได้กล่าวคือ รัฐให้คำปรึกษา ในบทบาทนักวิชาการ ในขณะที่รัฐก็ต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับฝ่ายชาวประมงพื้นบ้านด้วยในฐานะนักปฏิบัติการ ทำประมงมีอาชีพ และฝ่ายชาวประมงพื้นบ้านก็ต้องให้ข้อมูลบางส่วนแก่รัฐ ส่งผลให้เกิดการปฏิบัติงาน ร่วมกันสร้างความสนิทสนมเป็นอย่างดี เพราะหากเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งอะไรก็สามารถตกลงกัน

อนึ่ง การปฏิบัติงานจนสร้างความสนิทสนมดังกล่าว ยังได้ส่งผลให้ ผู้ส่งสารเป็นตัวกลางในการ ประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ ได้ เช่น ภาคเอกชน หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการทำงาน ร่วมกันนั้นได้สร้างให้เกิดระบบหุ้นส่วนความสำเร็จ การคืนทรัพยากรท้องถิ่นสู่ชุมชนก่อให้เกิดเป็นสมบัติของ ชาวประมงร่วมกัน ในทางปฏิบัติทรัพยากรเหล่านี้ชาวประมงในชุมชนจะเป็นเจ้าของและเป็นผู้ใช้ประโยชน์ ในขณะที่เครือข่ายสมาชิกจะทำหน้าที่ควบคุมกันเอง เช่น แจ้งต่อผู้ส่งสาร หน่วยงานภาครัฐเพื่อเฝ้าระวัง การลักลอบการทำประมงผิดกฎหมาย เครือข่ายธนาคารปูม้าจะสร้างการประสานระหว่างชุมชนใกล้เคียง เกิดประโยชน์ในการจัดการทรัพยากรประมง ตรวจสอบทรัพยากรร่วมกัน รวมทั้งเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างเครือข่ายชุมชน ชุมชนใกล้เคียง ทำให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรมตามแนวคิดของ สุทธิ คำชายกิจจวิช (2559) ได้เสนอไว้ในเอกสารเผยแพร่ของศูนย์การศึกษาการพัฒนาอ่าวคังกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ กล่าวว่าการฟื้นฟูสถานการณ์ดังกล่าวให้ดีขึ้น โดยการใช้มาตรการปิดอ่าว การประกาศข้อห้ามทางการ ทำประมงในบางพื้นที่ การลดจำนวนเครื่องมือประมงประเภททำลายล้างลงในบางเขต และรวมถึงกิจกรรมใด ๆ ของมนุษย์ที่จะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเล เป็นต้น มาตรการต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่มีส่วนสนับสนุน ให้ท้องทะเลของไทยได้รับการฟื้นฟู และจากปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสื่อสารโครงการธนาคารปูม้า การขาดงบประมาณด้านการผลิตสื่อและประเด็นการออกกฎหมายควบคุม การมีผลบังคับใช้ ได้สอดคล้องกับ ปัญหาและอุปสรรค ตามที่ กิติมา สุรสุนธิ (2548, น. 331) อธิบายไว้ว่า ตามสภาพการณ์จริงที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง จะพบเจอปัญหาและอุปสรรคต่อการวางแผนระบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนา ในระยะที่ 1 สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ ในปัจจุบัน อันส่งผลต่อประโยชน์ในการวางแผนการสื่อสารที่เหมาะสมในระยะที่ 2 ระยะของการกำหนด หรือวางลำดับความสำคัญของเป้าหมาย นอกจากนี้ กิติมา สุรสุนธิ (2548, น. 335) ยังได้นำเสนอเพิ่มเติม ถึงกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบใหม่ที่ต้องมีหลักการที่ว่า เน้นความเสมอภาคของการกระจายข่าวสาร การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อพัฒนาตนเอง และผสมผสานระหว่างความคิดแบบเก่ากับความคิด แบบใหม่ เชื่อมโยงกับผลการศึกษาในด้านผู้รับสารที่ต้องการสนับสนุนด้านการสื่อสาร อันต้องการให้เกิดการ พุดคุย เจรจา หาข้อตกลงที่สร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ดังนั้น ข้อสรุปนี้จึงสัมพันธ์กับงานวิจัยของ ธงชัย นิติรัฐสุวรรณ และคณะ (2553) ที่พบว่า ความคิดเห็นของชาวประมงที่มีต่อแนวทางการจัดการประมงปูม้า จัดเป็นส่วนสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรปูม้า และงานวิจัย ของ ธงชัย นิติรัฐสุวรรณ (2546) ที่พบว่า หากได้มีการร่วมคิดร่วมทำ เพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกัน ระหว่างภาครัฐและประชาชนคือชาวประมงในพื้นที่ตั้งแต่ต้นทางน่าจะเกิดประโยชน์และความร่วมมือในการ ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ขณะที่ความต้องการในสภาพการณ์สื่อสารในด้านเนื้อหาสาระที่ยังคงอยู่ในมาตรา การทางกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดการจัดร่วมในการจัดการประมงของ สมหญิง เปี่ยมสมบูรณ์ (2551)

ว่าด้วยการจัดการประมงแบบมีส่วนร่วมหรือการจัดการร่วม (Co-management) เป็นกระบวนการจัดสรรอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบและผลประโยชน์ที่เป็นธรรม ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการระหว่างหน่วยงานของรัฐและกลุ่มเป้าหมาย โดยการจัดการประมงรัฐจะต้องยอมให้ชุมชนประมงหรือองค์กรชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรประมงซึ่งมีลักษณะการมีส่วนร่วมแบบทางการตามที่สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2548, น. 104-105 อ้างถึงใน เนตรนิภา ภูตระกูล, 2555, น. 53-55) ได้นำเสนอไว้

จากผลการศึกษา โครงการธนาคารปูม้าที่ใช้การจัดการประมงโดยชุมชน เน้นการสร้างเครือข่ายชุมชนของผู้ใช้ทรัพยากร (กลุ่มเป้าหมายในการสื่อสาร) ของพื้นที่ชายฝั่งทั้ง 4 พื้นที่ของอ่าวคุ้งกระเบน กระบวนการดังกล่าวได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กวรวรรณ เวชชานุเคราะห์ และคณะ (2556) ที่พบว่า ผลที่เกิดจากองค์ประกอบการสื่อสารชุมชนจะทำให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือและการมีส่วนร่วม อนึ่ง การทำหน้าที่เป็นสายด่วน Call center รับเรื่องร้องเรียนจากการลบลอบจับปูม้าของผู้ส่งสารซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นวิธีการตามที่ อุธร ฤทธิสิริ (2556, น. 135-137) ได้อธิบายไว้ว่า บทบาทของภาครัฐต้องยอมรับความรู้ของชุมชน โดยสร้างหลักประกันว่าชุมชนสามารถใช้ภูมิความรู้ของตนได้จริง รัฐจะทำหน้าที่ปกป้องไม่ให้อำนาจจากภายนอกเข้ามาแย่งชิงทรัพยากรไปจากชุมชน อนึ่ง ผู้ส่งสารยังได้วางระบบการสื่อสารที่เข้าใจถึงสภาพการณ์สื่อสารภายในชุมชนที่ใช้การสร้างควมไว้วางใจที่ดีต่อชาวประมงพื้นบ้าน โดยพบว่าสภาพการณ์สื่อสารที่ต้องสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายต้องเอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพการทำประมง ดังที่ กิติมา สุรสนธิ. (2556, น. 335) ได้นำเสนอไว้ซึ่งเป็นระยะหนึ่งของการศึกษาวิเคราะห์สภาพการณ์

การสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ โครงการธนาคารปูม้า จะสอดคล้องกับแนวทางการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบางประการ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ได้อธิบายไว้ สำหรับข้อ 1 ที่เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานสาธารณสุขเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นผู้ส่งสารทำหน้าที่หลักในการสื่อสารเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ แก่ชาวประมงพื้นบ้านให้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในอันที่จะเปลี่ยนพฤติกรรม นำมาสู่ข้อที่ 2 ปรับปรุงคุณภาพการทำประมงโดยใช้เครื่องมือประมง ที่ไม่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำและช่วยลดการขาดแคลนลูกปูม้า และดำเนินการในข้อที่ 7 ก่อให้เกิดการป้องกันไม่ให้แม่พันธุ์ปูม้าลดน้อยลง ศึกษาวิจัยเพิ่มผลผลิตลูกปูและเสริมสร้างการปลูกหญ้าทะเล เป็นต้น โดยแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ โครงการธนาคารปูม้า มีการกำหนดแนวทางตามมาตรการในการฟื้นฟู อนุรักษ์ ดังที่ อรพิน กาบสลับ (2550, น. 27) ได้กำหนดไว้สำหรับ 2 มาตรการใหญ่คือ มาตรการการอนุรักษ์โดยตรง คือ การรักษา ป้องกันจากกิจกรรมการเขี่ยไขปูนอกกระดอง การปลูกหญ้าทะเล และมาตรการทางสังคมใช้ความร่วมมือจากเครือข่ายโครงการธนาคารปูม้า ซึ่งการดำเนินงานด้านการฟื้นฟู อนุรักษ์ของโครงการปูม้า ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ สุกาญจน์ รัตนเลิศสุธรรม (2550, น. 52-53) ที่กล่าวถึง วิธีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อันต้องประกอบด้วย 4 ประการ คือ ประการแรก จัดตั้งเป็นเครือข่ายโครงการธนาคารปูม้าที่มีภาคบริษัทเอกชนให้การสนับสนุน ประการที่สอง ออกกฎหมายควบคุมซึ่งถือวายเป็นความต้องการด้านการสื่อสาร เนื้อหาข่าวสารข้อกฎหมายที่เชื่อมโยงต่อข้อมูลการสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกเพื่อการฟื้นฟู อนุรักษ์ ประการที่สาม การให้การศึกษแก่ประชาชนเครือข่ายสมาชิก รวมทั้งพลังอำนาจของสื่อมวลชน สังคมออนไลน์ในการนำเสนอเผยแพร่กิจกรรมการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องสำหรับแนวทางการฟื้นฟู อนุรักษ์ การสื่อสารเพื่อการพัฒนา และประการสุดท้าย มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบ คือ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ซึ่งมีลักษณะการทำงานแบบสหวิทยาการ

ซึ่งผลของการสื่อสารในประเด็นการปลูกฝังความรับผิดชอบและสร้างจิตสำนึกได้เกี่ยวข้องกับสร้างเศรษฐกิจครัวเรือน การเพิ่มรายได้ที่มากขึ้นเนื่องด้วยการเข้าระบบธนาคารปูม้าจะทำให้เกิดพ่อแม่พันธุ์ปูม้าที่มากขึ้นส่งผลต่อความยั่งยืนในการประกอบอาชีพการทำประมงภายในอ่าวคุ้งกระเบน ดังที่องค์การและเกษตรแห่งสหประชาชาติองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้อธิบายไว้ ตามความหมายของแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร ที่สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติย่อย สามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) ความพอเพียงของทรัพยากรปูม้าที่มีพ่อแม่พันธุ์ปูม้าสามารถสร้างความยั่งยืนต่อ 2) การเข้าถึงของชาวประมงพื้นบ้านภายในชุมชน ภายใต้บริษัทของการสร้างเศรษฐกิจภายในชุมชน 3) เกิดการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่เพียงพอต่อการสร้างรายได้ และ 4) เกิดเสถียรภาพของทรัพยากรปูม้าของประชาชน ครัวเรือนที่สามารถเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา โดยไม่ต้องเสี่ยงกับความเปราะบางโอกาสขาดความมั่นคงทางอาหารอย่างปูม้า อันเป็นผลมาจากวิกฤตหรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาลสำหรับอนาคต นอกจากนี้ การรู้สึกถึงความไม่มั่นคงทางอาหารของทรัพยากรปูม้าเกิดขึ้นได้ในมิติจิตวิทยาและสังคม เพราะหากไม่พันธุ์ อนุรักษหรือใช้เครื่องมือประมงที่ไม่ทำลายทรัพยากรสัตว์น้ำ สัตว์เศรษฐกิจอย่างปูม้าก็คงหมดไป กระบวนการดังกล่าว จึงถือว่าเป็นกระบวนการที่สะท้อนให้เห็นว่าคนในชุมชน เริ่มรู้สึกต่อความไม่มั่นคงทางอาหารที่ไม่หยุดนิ่งแต่มีพลวัตครัวเรือไม่เกิดความนิ่งเฉย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Radimer ที่อ้างไว้ในศจันทร์ ประชาสันต์ (2552, น. 13-17) สรุปว่า ความไม่มั่นคงทางอาหารของคุณคนและครัวเรือนประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ ความรู้สึกกังวลใจเกี่ยวกับอาหาร คุณภาพของอาหารที่ไม่เพียงพอหรือปริมาณอาหารไม่เพียงพอ ดังนั้น เมื่อบุคคลและครัวเรือนเริ่มตระหนักถึงการเลี้ยงเพาะพันธุ์ พันธุ์ อนุรักษปูม้า จึงเปรียบเสมือนว่าเป็นสภาพของคนในชุมชนที่ได้ผ่านระบบการผลิตอาหารที่ยั่งยืน ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ อันเกิดการจัดให้มีระบบอาหารที่เพียงพอตามลักษณะการสร้างความยั่งยืนของทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาถึง ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการสื่อสารของโครงการธนาคารปูม้าเป็นการศึกษาถึงสภาพการณ์การสื่อสาร ที่เกิดขึ้นจริงต่อการวางแผนระบบการสื่อสารการพัฒนา ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันในระยะที่ 1 ที่จะส่งผลต่อประโยชน์ในการวางแผนหรือกำหนดวงลำดับความสำคัญของเป้าหมายที่เหมาะสมในระยะที่ 2 ผู้ศึกษา มีความเห็นว่า การวางแผนระบบการสื่อสารการพัฒนา สามารถแบ่งได้ถึง 3 ระยะ ดังนั้นจึงเห็นว่า การวางแผนระบบการสื่อสารการพัฒนาสำหรับระยะที่ 2 และ 3 เป็นประเด็นที่น่าสนใจสำหรับนักสื่อสารในชุมชนที่ควรได้รับการพัฒนาต่อยอด พัฒนาเป็นโจทย์ในการวิจัยในครั้งต่อไป
2. จากผลการศึกษาที่แสดงถึงพลังอำนาจของสื่อมวลชน ที่มีต่อการพัฒนาในระดับท้องถิ่นของการขยายผล เผยแพร่โครงการธนาคารปูม้า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ ก็เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ควรเกิดการพัฒนาระบบในการวิจัยในครั้งต่อไป เพราะเป็นมุมมองที่แสดงถึงการยอมรับที่มีต่อนวัตกรรมใหม่ในการทำให้สังคมดำเนินไปสู่ความทันสมัย

เอกสารอ้างอิง

- กรวรรธ เวชชานูเคราะห์ และคณะ. (2556). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา การจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์พื้นที่ชุมชนคลองโคกน จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์ปริญญา นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- กังวาลย์ จันทร์โชติ. (2541). การจัดการประมงโดยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย (สกว.).
- กิติมา สุรสนธิ. (2548). การวางแผนการสื่อสาร : แนวคิดและเทคนิค. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กิติมา สุรสนธิ. (2556). การสื่อสารปัญหาใหญ่ของการบริหารจัดการน้ำท่วม. วารสารศาสตร์, 6(2) : 139-163.
- ฐกร คำชายกิจธวัช. (2559). อารมณ์ของทรัพยากรปูม้าที่อ่าวคังกระเบน. เอกสารเผยแพร่. จันทบุรี : หน่วยงาน สาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคังกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- ธงชัย นิตริรัฐสุวรรณ และคณะ. (2553). ความคิดเห็นของชาวประมงขนาดเล็กที่ทำประมงปูม้าต่อการจัดการ ทรัพยากรปูม้าในจังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ธงชัย นิตริรัฐสุวรรณ. (2546). การจัดการประมงปูม้าในอำเภอลิเกา จังหวัดตรัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.).
- ศจินทร์ ประชาสันต์. (2552). การพัฒนาดัชนีชี้วัดความมั่นคงทางอาหาร. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).
- ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคังกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2555). แผนแม่บทแผนแม่บทศูนย์ศึกษา การพัฒนาอ่าวคังกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2555 – พ.ศ. 2559). จันทบุรี : ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคังกระเบน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สมหญิง เปี่ยมสมบูรณ์. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรประมง : กรณีศึกษาชุมชน ประมงต้นแบบอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า.
- สุกาญจน์ รัตนเลิศสุรณ. (2550). หลักการจัดการสิ่งแวดล้อมแบบยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร : ส.ส.ท.
- สุชาติ เอกไพฑูรย์. (2554). แนวทางการบริหารจัดการของผู้ประกอบการทางสังคมในบริบทประเทศไทย กรณีศึกษา : “ธนาครปู” ของกลุ่มฟื้นฟูทรัพยากรปูม้า ชุมชนเกาะเตียบ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- อรพิน กาบสลับ. (2550). การมีส่วนร่วมของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ป่าชายเลนในชุมชนลุ่มแม่น้ำเวฬุ. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหาร ทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อุธร ฤทธิสีก. (2556). การจัดการทรัพยากรประมง. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ผู้เขียนบทความ

นางสาวสุทธินันท์ โสตรวิถิ

อาจารย์ ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต

E-mail : nickykiko@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภารดี พึ่งสำราญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต

E-mail : taoparadee@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ รัชนีชีวัต์ ตันตีกุลวรา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรนิเทศศาสตรบัณฑิต

E-mail : rajashivar.s@rbru.ac.th

คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เลขที่ 41 หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง

จังหวัดจันทบุรี 22000